

**Список використаних джерел**

1. Апокин А.Ю. Финансовая составляющая «проблемы глобальных дисбалансов» в мировой экономике. Апокин А.Ю. // Проблемы прогнозирования. – 2008. – №4. – С. 123–129. [Електрон. ресурс]: – Доступний з: <<http://dlib.eastview.com/browse/doc/18846823>>; Неравномерное распределение долга. [Електрон. ресурс]: – Доступний з: <<http://iee.org.ua>>.
2. Бюджетний кодекс України [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <<http://www.rada.gov.ua>>.
3. Даниленко А.І. Удосконалення моделі управління економікою та фінансові механізми її реалізації / А.І. Даниленко // Економіка України. – 2013. – №5. – С. 4–29.
4. Закон України від 16.07.99 №996–IV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <<http://www.rada.gov.ua>>.
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 №569–р «Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері» [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <<http://www.rada.gov.ua>>.
6. Статистичний щорічник України за 2012 рік / Державна служба статистики України. – К.: ТОВ «Август Трейд». – 2013. – 552 с.
7. Діяльність підприємств–суб'єктів підприємницької діяльності за 2004 рік: Статистичний збірник: В 2-х ч. – Ч. 1. – К.: Держкомстат України, 2005. – 121 с.
8. Діяльність підприємств–суб'єктів підприємницької діяльності за 2005 рік: Статистичний збірник: В 2 ч. – Ч. 1. – К.: Держкомстат України, 2006. – 120 с.
9. Діяльність підприємств–суб'єктів підприємницької діяльності за 2006 рік: Статистичний збірник: В 2 ч. – Ч. 1. – К.: Держкомстат України, 2007. – 121 с.
10. Діяльність підприємств–суб'єктів підприємницької діяльності за 2007 рік: Статистичний збірник: В 2 ч. – Ч. 1. – К.: Держкомстат України, 2008. – 246 с.
11. Діяльність підприємств–суб'єктів підприємницької діяльності за 2008 рік: Статистичний збірник: – К.: Держкомстат України, 2009. – 326 с.
12. Діяльність суб'єктів господарювання за 2009 рік: Статистичний збірник. – К.: Держкомстат України, 2010. – 447 с.
13. Діяльність суб'єктів господарювання за 2010 рік: Статистичний збірник. – К.: Держкомстат України, 2011. – 453 с.
14. Діяльність суб'єктів господарювання за 2011 рік: Статистичний збірник. – К.: Держкомстат України, 2012. – 445 с.
15. Діяльність суб'єктів господарювання за 2012 рік: Статистичний збірник. – К.: Держкомстат України, 2013. – 840 с.
16. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», наказ Міністерства фінансів України від 25.10.99 №725/4018 [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <<http://www.rada.gov.ua>>.
17. Цивільний кодекс України [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <<http://www.rada.gov.ua>>.
18. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» №283/97–ВР від 22.05.97.
19. Податковий кодекс України [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <<http://www.rada.gov.ua>>

УДК 330.3

І.С. ЧОРНОДІД,

к.е.н., доцент, докторант, Науково–дослідний економічний інститут Мінекономрозвитку та торгівлі України

## Світовий досвід соціалізації економіки та можливості для України

У статті розкрито концепцію соціального ринкового господарства. Проведено порівняльний аналіз моделей соціальної політики. Доведено, що соціальні процеси і ступінь соціального захисту безпосередньо пов'язані з ефективністю розвитку економіки. Охарактеризовано тенденції та еволюцію соціалізації в європейських розвинених державах. Зазначено, що під впливом євроінтеграційних процесів змінюються умови, напрями, механізми соціалізації економіки європейських країн. На основі досвіду соціалізації економіки розвинених країн запропоновано головні шляхи забезпечення національних соціальних конкурентних переваг.

**Ключові слова:** соціальна конкурентоспроможність, соціальна політика, конкурентоспроможність, соціалізація.

В статье раскрыта концепция социального рыночного хозяйства. Проведен сравнительный анализ моделей социальной политики. Доказано, что социальные процессы и степень социальной защиты непосредственно связаны с эффективностью развития экономики. Охарактеризованы тенденции и эволюция социализации в европейских развитых государствах. Отмечено, что под влиянием евроинтеграционных процессов изменяются условия, направления, механизмы социализации экономики европейских стран. На основе опыта социализации экономики развитых стран предложены главные пути обеспечения национальных социальных конкурентных преимуществ.

**Ключевые слова:** социальная конкурентоспособность, социальная политика, конкурентоспособность, социализация.

In the article the concept of the social market economy is revealed. The comparative analysis of the social policy models was conducted. It is proved that social processes and the degree of social protection are directly related to the efficiency of the economy. It was characterized the trends and the evo-

lution of socialization in advanced countries of Europe. It is noted that under the influence of the European integration process conditions, trends, mechanisms of socialization of European economies are changing. Based on the experience of socialization of advanced economies, it is proposed the main ways of ensuring the national social competitive advantages.

**Keywords:** social competitiveness, social policy, competitiveness, socialization.

**Постановка проблеми.** Становлення та розвиток соціально конкурентоспроможної національної економіки має національну специфіку, однак існує необхідність вивчати світовий досвід соціалізації економіки та шляхи забезпечення соціальних конкурентних переваг у тих країнах, які досягли високих показників. Соціальна конкурентоспроможність країни перш за все ґрунтується на конкурентоспроможності її економіки. Історія розвитку соціально успішних країн має приклади досягнення цього успіху як на основі високих темпів економічного зростання, так і використання ефективних способів і механізмів розв'язання соціальних проблем шляхом формування національних моделей соціально-економічного розвитку, функціонування яких, у свою чергу, сприяло економічному зростанню і соціалізації економіки.

**Аналіз досліджень та публікацій з проблеми.** В економічній теорії та практиці господарювання України як держави з трансформаційною соціально-економічною системою, на сьогодні не існує єдиного підходу до механізмів формування соціально орієнтованої економіки.

Принципи та досвід соціалізації економіки європейських країн описаний у працях Д. Белла, Дж. Бьюкенена, Г. Беккера, Дж. Гелбрейта, Л. Ерхарда, К. Ерроу, Я. Дж. Кейнса, Корнаї, Х. Ламперта, А. Мюллера-Армака, Р. Масгрейва, Г. Мюрдаля, В. Ойкена, В. Рьопке, Р. Тітмуса, А. Шюллера та інших учених. Вони обґрунтували існування різних моделей соціальної ринкової економіки, визначили їхню специфіку, роль держави у розв'язанні соціальних завдань, способи прийняття колективних рішень.

Нині досить активно ведеться дослідження проблем соціалізації економік у працях таких вчених-економістів, як

З. Галушка, Б. Гаврилишин, В. Геєць, Ю. Зайцев, Н. Лебедева, О. Грішнова, Е. Лібанова, Л. Ільчук, В. Куценко, В. Чалий, С. Пахомов, О. Новікова, Н. Хома, та ін. Серед російських дослідників можна виділити А. Левченка, Х. Крюссельберга, Н. Базилева, М. Стрежнева, М. Шимаї, А. Сидоровича та ін.

**Метою статті** є розкриття концепції соціального ринкового господарства, порівняння моделі соціальної політики та на основі досвіду соціалізації економіки розвинених країн пропозиції головних шляхів забезпечення національних соціальних конкурентних переваг.

**Виклад основного матеріалу.** У Концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 року зазначається: «У глобалізованому світі третього тисячоліття розвиток держави стає можливим лише завдяки ефективній реалізації її людського потенціалу. Як європейська за своєю цивілізаційною належністю держава Україна має спиратися у своєму розвитку на людиноцентричну систему цінностей, основу якої становлять свобода, справедливість, солідарність, рівність, відповідальність та ін.» [7].

Найбільш популярною в теорії і практиці розв'язання соціальних завдань виявилася концепція соціального ринкового господарства, в якій головна увага приділялася соціальній ролі держави. На перший план у соціальній політиці висувалася відповідальність суспільства за умови існування кожного його громадянина. Через систему перерозподілу доходів і власності держава повинна була гарантувати кожному громадянину певний рівень життя. У той же час відповідно до ідеї «суспільства ефективної конкуренції» кожний громадянин мусить відчувати відповідальність за рівень своєї ініціативи та активності в плані забезпечення свого існування. «Соціальне ринкове господарство, – наголошував Л. Ерхард, – може бути гарантованим лише в тому випадку, якщо дякуючи вільному змагання найкращі досягнення отримують переваги перед менш задовільними. ...підвищеним досягненням забезпечується більший прибуток і «соціально» більш цінний підприємець отримує більшу гарантію успіху і нові можливості» [5, с. 230].

Накопичений досвід соціальної підтримки населення дозволив сучасним дослідникам проаналізувати і виявити

**Порівняльна характеристика моделей соціальної політики**

Ознака	Моделі соціальної політики		
	патерналістська	корпоративістська	етатистська
Країни	США, Канада, Велика Британія	Німеччина, Бельгія, Австрія	Скандинавські країни
Ідеологія	Лібералізм	Консерватизм	Соціал-демократія
Заходи державного втручання	Мінімальне втручання держави в ринкові відносини	Сильні позиції держави	Провідна роль держави в захисті населення
Джерело соціального забезпечення	Основна опора на власні сили та ініціативу індивіда	Бюджетні відрахування на соціальні заходи приблизно однакові зі страховими внесками працівників і працедавців	Прогресивне оподаткування населення (перерозподіл доходів)
Пріоритетні завдання	Економічна раціональність	Створення системи соціального страхування на зміну матеріальному забезпеченню громадян	Вирівнювання доходів
Спрямованість соціальних програм	Соціальні програми, спрямовані на найбільш вразливі	Зберігає статусну відмінність соціальних груп	Універсальність соціальних прав

Джерело: складено за: [6, 10].

спільне і відмінне в практиці соціальної політики різних країн. У наш час найбільш популярною є типологія, розроблена американським дослідником Р. Тітмусом і його послідовниками Пінкером і Есплінг–Андерсоном у 70–80-х роках 20 ст. Згідно з їхньою теорією соціальна практика дала три базових моделі соціального розвитку: патерналістську (від лат. *paternus* – батьківський), корпоративістську (від лат. *corporatio* – спілка) та етатистську (від *etat* – держава) (див. табл.).

Патерналізм, за визначенням фахівців, це «...особливий тип соціальних відносин, що базується на ієрархічній моделі сім'ї, тобто існуванні агента – певної чільної фігури / структури, який втручається в життя реципієнтів за їхньою згодою або всупереч їй у формі прийняття управлінських рішень від їхнього імені та для їхнього блага з обмеженням свободи останніх та з акцентом на їхніх зобов'язаннях, зумовлених твердженням, що агент априорі володіє достатнім досвідом й знаннями, щоб приймати мудріші рішення, аніж ті, ким він опікується; патерналізм є феноменом традиційного суспільства, проте у певних модифікаціях чи у традиційних проявах можливий у сучасних індустріальних та постіндустріальних суспільствах» [9]. Для патерналістської моделі соціальної політики характерний незначний рівень участі держави у розв'язанні соціальних проблем. Соціальна підтримка громадян здійснюється за рахунок розвинених систем страхування і при мінімальному втручанні держави, що є регулятором певних гарантій, які мають адресну спрямованість.

Корпоративістській моделі притаманна законодавчо закріплена співучасть державних і громадських структур у вирішенні проблем індивіда, групи, общини. Бюджетні відрахування на соціальні заходи приблизно однакові зі страховими внесками працівників і працедавців. На регіональному і місцевому рівнях соціальним забезпеченням займаються місцеві асоціації підприємців, профспілки і держава. Бюджетні відрахування на соціальні заходи приблизно рівні страховим внескам працівників і працедавців, основні канали перерозподілу знаходяться або в руках держави, або під її контролем.

Етатистська держава проголошує пріоритетність своїх інтересів, позиціонує себе вище громадянського суспільства й активно впливає на економічну і політичну сфери соціального буття. Поняття етатистської держави як максимальної патерналістської елітарної держави, що концентрує публічну владу, відіграє роль визначальної політичної цінності суспільства. Для сучасної етатистської держави, як зазначає С. Джолос, характерні особливості, які виявляються в адаптації певних корисних рис класичної етатистської держави (визнання цінності держави; пріоритет інтересів держави, тотожних інтересам суспільства; соціально-необхідний патерналізм; помірне втручання в економічну й соціальну сфери; реалізація ідеї соціальної держави; забезпечення відповідальності посадовців до умов сьогодення та відмови від тих її рис, які суперечать реаліям і потребам буття (зневажання права; нерівність; надмірна концентрація влади; гіперболізоване панування певної ідеології; вождизм тощо) [3, с. 5].

Етатистська модель соціальної політики орієнтована на централізовану, екстенсивну і дорогу систему соціального забезпечення. Намагання забезпечити рівність приводить до сильної державної участі в соціальному обслуговуванні і виплаті соціальної допомоги. Контроль за реалізацією державної соціальної політики здійснюється місцевими органами влади, підзвітними центральному уряду (Скандинавські держави). Основна частина захисту забезпечується через зайнятість населення. Організація управління соціальною сферою заснована на трьох рівнях: державному, регіональному і муніципальному. Державний рівень забезпечується переважно національним страхуванням населення, регіональний відповідає за інститути охорони здоров'я (лікарні, дитсадки, заклади для розумово відсталих і психічно хворих), муніципальний організовує широкий спектр послуг через соціальні заклади (інформація, поради, посередництво, грошова допомога, мобільна соціальна робота, притулки для жінок, що потерпають від насилля, центри для біженців і т.п.). Іншими відмінними рисами даної моделі є розвинена система виробничої демократії, регулювання трудових відносин на загальнонаціональному рівні, а не на рівні окремих підприємств або галузей, використання дієвих засобів, що дозволяють мінімізувати рівень безробіття.

Важливо відзначити, що зберігаючи принципи соціальної спрямованості європейської соціальної моделі, уряди різних країн змінюють підходи до її забезпечення відповідно до тих умов, які складаються в економіці, в системі соціальних відносин, у глобальному середовищі.

Соціальні процеси і ступінь соціального захисту безпосередньо пов'язані із ефективністю розвитку економіки та перевагами у соціальній політиці держави. Так відхід політичних сил від принципів формування та функціонування соціального ринкового господарства до домінування принципів так званого «соціалу» – універсальної опікувальної системи соціального захисту, привів Німеччину наприкінці ХХ ст. до послаблення стимулюючої функції соціальної політики. У 90-ті роки швидко зростали витрати ВВП на соціальні потреби (з 25 до 30%), безробіття, знизилися темпи інвестицій, послабилась ділова активність. На думку науковців, причиною кризи моделі соціального ринкового господарства в Німеччині стала втрата політиками орієнтирів у забезпеченні оптимальних механізмів взаємозалежності і взаємовпливів соціальної й економічної систем як структурних елементів єдиної метасоціальної системи, а у самій соціальній системі ігнорування тих структурних елементів і зв'язків, які спрямовані на забезпечення ефективної конкуренції та відповідальності основних суб'єктів господарювання за якість свого життя через працю [4, с. 68].

Наприкінці 80-х на початку 90-х років у зв'язку із кризовими явищами дещо змінилися тенденції у соціальних функціях європейських держав. Вони стали схожими між собою тим, що замість державного фінансування соціальних витрат почали дуже активно використовувати систему со-

ціального страхування, застосовувати елементи платності в системі державних послуг соціального характеру.

В останні десятиліття шведи зіткнулися з новими проблемами відтоку капіталу за кордон, оскільки занадто високий податковий тиск не дозволяє займатися підприємницькою діяльністю у самій Швеції. Надто розгалужена система соціального захисту у цій країні призвела до виникнення так званого «другого покоління» людей, які живуть на державну соціальну допомогу. Кошти між поколіннями розподіляються нерівномірно. Їх більша частина іде на утримання людей похилого віку, частина з яких утримувалась державою протягом усього життя. Причому частка такого населення відносно велика щодо інших вікових груп.

Аналогічно у Голландії після впровадження на початку 1980-х років системи соціальної безпеки, яка гарантувала довічний мінімальний рівень доходу для кожного громадянина у разі настання будь-яких випадків, у тому числі безробіття, інвалідність або хвороба кількість людей, які скористалися зазначеними соціальними послугами, збільшилась до декількох мільйонів.

Неспроможність урядів справитися з соціальними проблемами змусила їх піти на непопулярні заходи, такі як підвищення планки пенсійного віку для осіб найманої праці (до 67–70 років), ліквідація в трудових кодексах гарантій зайнятості для працівників, які досягли 40-річного віку і більше; здійснюються спроби наступ на таку соціально-економічну гарантію випускників навчальних закладів, як право першого найму; розпочався «наступ» капіталу на тривалість робочого дня та робочого тижня найманої праці; посилюється податковий тиск на доходи найманої праці та пенсіонерів в умовах їх реального падіння тощо. Такі заходи характеризують «активний і неприхований наступ капіталу на гарантовані права найманої праці та соціальні гарантії, що мають інші верстви населення». Отже, на карту поставлено майбутнє цілого способу організації економіки та суспільства, часом це називають «європейською соціальною моделлю» – поєднання вільної гри ринків з високими рівнями державних витрат, соціальною безпекою, якістю життя. Криза 2008–2009 років ще більше загострила соціальні проблеми.

Сьогодні система соціального захисту ґрунтується на поєднанні зусиль держави і бізнесу й не можна забувати, що джерела фінансування соціальних потреб наповнюються лише за умови збереження стимулів до ефективної діяльності. Уряди європейських країн шукають способи переходу від «держави соціального добробуту» до «активного суспільства». Сьогодні вчені звертають увагу на необхідність переосмислення такого принципу аналізу економічних систем як раціоналізація людської діяльності. Вони заперечують лише матеріальну спрямованість реалізації економічних інтересів людей, звертають увагу на зростаюче значення морально-психологічних та етнічних норм, мотивів ідеального характеру. Така переорієнтація дає право акцентувати увагу на утвердженні самодостатньої ролі особистості. Йдеться

про уразливість пошуку універсальних однолінійних рішень. Це ще раз підкреслює необхідність нестандартних рішень, далеких від універсалізації, таких, що враховують не лише соціально-економічні, а й ментальні, етичні, моральні, етнічні принципи. Варто погодитися, що «...ці принципи не мають ознак універсальності».

Під впливом євроінтеграційних процесів змінюються умови, напрямки, механізми соціалізації економіки європейських країн. Перш за все формуються умови для здійснення активної соціальної політики з боку держав та наддержавних органів.

Як відзначає А. Левченко, в останні десятиліття в розвинутих європейських країнах стала дедалі чіткіше формуватися нова парадигма соціальної політики, що поєднує три сили: держава (політична влада), ринок (економічна влада) і громадянське суспільство (дифузійна влада, що організується знизу). Попри те що баланс між цими силами досить рухливий, чутливий і конфліктний, у багатьох випадках він все-таки результативний, забезпечує взаємне коригування та обмежує владу один одного [8, с. 3].

У сучасних умовах соціальна конкурентоспроможність національної економіки безпосередньо пов'язана із забезпеченням екологічної безпеки як гарантії вирішення проблем природного довкілля У зв'язку з цим Б. Гаврилишин підкреслює: «Для адекватної відповіді на виклики часу в основу модернізаційної стратегії України слід покласти новітню доктрину «сталого (екологічно і соціально збалансованого) розвитку». Нинішня стратегія розвитку країни, що покладається на зростання у застарілих, ресурсно-витратних та екологічно шкідливих галузях важкої промисловості й експорт первинної продукції, не може забезпечити надійну основу поступу країни на довгострокову перспективу» [1].

Разом із тим євроінтеграція зокрема й глобалізаційні процеси в цілому зумовлюють ще цілий ряд нових проблем соціального характеру. Вони стосуються процесів, що відбуваються всередині ЄС, а також тих, які виникають у процесі інтеграції для нових членів.

До таких проблем відносяться: «євроскептицизм», брак взаєморозуміння між державами-членами або окремими соціальними групами; приклади соціальної нерівності, пов'язані із відставанням економічного розвитку переважно нових членів ЄС; демографічна криза; зростання безробіття внаслідок переміщення капіталу з регіонів і країн з високим рівнем податків (кошти від яких призначені для соціальних цілей); приховування доходів від оподаткування на всіх рівнях; суперечності, пов'язані із посиленням міграції робочої сили; нестача коштів для реалізації пенсійних та інших соціальних програм, невідповідність систем соціального захисту населення в різних країнах; національні відмінності у вартості робочої сили; зростання тіньової економіки тощо. З 2004 року діє ухвалений у Ніцці на Саміті Європейського Союзу новий соціальний порядок денний, що визначає пріоритетні цілі соціальної політики. Документ увів поняття «соціальні індикатори», відповідно до них повинна оцінюватися

соціальна ситуація в ЄС і ступінь соціального захисту окремих груп населення.

### Висновки

Узагальнюючи найбільш успішний досвід соціалізації економіки розвинених країн, можемо виділити загальні особливості та головні шляхи забезпечення національних соціальних конкурентних переваг:

1. Соціалізація економіки виступає як об'єктивна спрямованість розвитку економіки більшості країн, починаючи з певного етапу, на якому з'являється нагальна необхідність і можливість розв'язання певних суспільних проблем та використання соціальної політики держави для стимулювання ефективного конкурентоспроможного економічного розвитку. Ті країни, у яких історично соціальним проблемам приділялося найбільше уваги, змогли накопичити багатий досвід соціалізації економіки та застосовувати його у забезпеченні розв'язання економічних і соціальних проблем.

2. Напрямки, відповідальні суб'єкти та механізми соціалізації економіки мають національну специфіку й визначаються як механізми поєднання соціального і господарського порядку. «В основі цих механізмів закладена організаційна культура суспільства, яка характеризує: а) сталі норми поведінки, якими керується суспільство і які виступають як головний координуючий механізм будь-якої системи; б) цінності, які домінують в суспільстві на даний час; в) певну ментальну програму, яка відрізняє членів однієї системи від іншої; г) «правила гри», що визначають стосунки між членами системи; д) структуру базових цінностей тощо. Вона визначає й головні принципи та напрями соціальної політики держави» [2]. Ефективність функціонування цих механізмів визначає більш високі соціальні результати та високий соціальний конкурентний статус країни.

3. Досвід соціально конкурентоспроможного функціонування європейських «держав добробуту» дозволяє виділити ряд характерних для них загальних рис: високі показники ВВП та стабільні темпи їх зростання; наявність крупного середнього класу з відносно високим рівнем життя; відсутність крайньої диференціації доходів різних верств населення; державні соціальні гарантії населенню (безкоштовні медична допомога, освіта, надання що має потребу соціального житла, гідні пенсії і ін.); значна роль держави в перерозподілі доходів, практика державно-приватного партнерства, участь соціал-демократів в політиці; ефективні форми демократичного устрою і цивільного суспільства.

4. На даний час конкурентні переваги соціальної ринкової економіки, яка існує в ЄС, ґрунтуються на наступному: а) соціальні інтереси визначають стратегію економічну політики, загальна мета якої полягає в тому, щоб розвинути потенціал всіх людей; б) ефективна соціальна політика можлива лише за умови макроекономічної стабілізації; в) урядові фінанси мають бути надійними, щоб забезпечити свободу вибору

правильного рівня і профілю податків (без ефективного і прозорого механізму збирання податків суспільна відповідальність неможлива); г) системи соціального забезпечення повинні більшою мірою надавати послуги всім людям, ніж створювати мережу забезпечення лише мінімального рівня для найменш забезпечених верств населення, – вони повинні засновуватися на принципах соціальної та індивідуальної відповідальності всіх громадян та створювати стимули до праці; д) ефективна ринкова економіка вимагає відповідного інституціонального розвитку, установи повинні бути гнучкими, а їх дії – скоординованими, щоб пристосуватися до нових викликів; е) охорона здоров'я, освіта та виховання дітей залишаються найважливішим компонентом інвестування в майбутнє; є) охорона навколишнього середовища та нормальні умови праці означають меншу кількість витрат на охорону здоров'я і стимулюють зростання виробництва; ж) жодна соціальна політика не може компенсувати втрату робочих місць, – економічна політика, яка підтримує повну зайнятність робочої сили, є найкращою соціальною політикою.

### Список використаних джерел

1. Гаврилишин Б. Стратегія сталого розвитку та європейська модель «еко-соціальної ринкової економіки» як основа конкурентоздатності України в сучасну епоху. Аналітична записка та рекомендації новій владі. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.greenkit.net/Members/intereco/strategy>
2. Галушка З.І. Соціалізація трансформаційної економіки: особливості, проблеми, пріоритети: монографія / З.І. Галушка. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2009. – 408 с.
3. Джолос С. Держава в етатистському вимірі: загальнотеоретичний аспект / Сергій Вадимович Джолос: автореф. дис. канд.юр.наук – 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. – Одеса. – 2011. – 20 с.
4. Зайцев Ю.К. Соціалізація економіки України та системна трансформація суспільства: методологія і практика / Ю.К. Зайцев. – К.: КНЕУ, 2002. – 188 с.
5. Эрхард Л. Благосостояние для всех // Пер. с нем. / Л. Эрхард. – М.: Начала-Пресс, 1991. – 336 с.
6. Єременко В. Соціальна економіка: Видання третє, оновлене. – К.: Інформаційно-видавничий центр Держкомстату, 2006, – 369 с.
7. Концепція гуманітарного розвитку України на період до 2020 року. Проект. Національна академія наук України Секція суспільних і гуманітарних наук. – Київ, 2012. – 28 с. – С. 3.
8. Левченко А.П. Социальная политика предприятия в условиях становления социально ориентированной рыночной экономики: автореф. дис. канд. экон. наук: спец. 08.00.05 – Экономика и управление народным хозяйством (экономика труда) / А.П. Левченко. – Саратов, 2009.
9. Сусак В.І. Патерналістські установки і практики громадян України в умовах посткомуністичних трансформацій / В.І. Сусак: дис. канд. наук: 22.00.03 – 2009.
10. Попович Г.М. Моделі соціальної політики і соціальна практика. – <http://www.socwd.uzhgorod.ua/Herald/herald3/32.htm>